

19 MAYIS

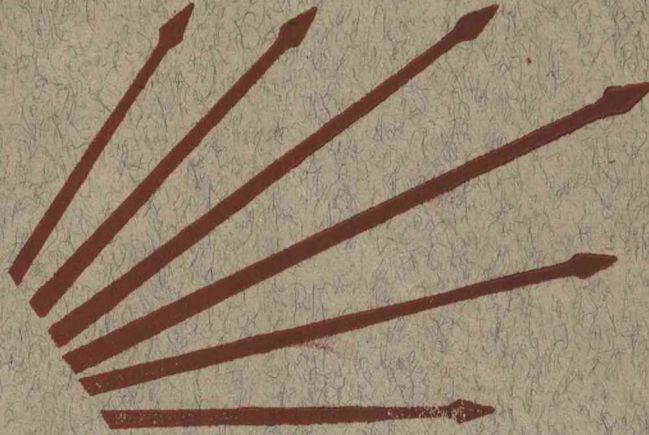
SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

SAYI : 27

ŞUBAT

1938

CİLT : III

27

İÇİNDEKİ YAZILAR

Köylünün Kalkınmasına Doğru	H. Sürmen
Kervan Yolları	Dr. N. Divitcioğlu
Bir Konuşma	Ö. S. Erdi
Yayla (Şiir)	A. Ertan
Yağmursuz Yaşamak (Şiir)	S. Aytekin
Zihni İnkışaf ve Merhaleleri	R. N. Hattatoğlu
Rene Descartes	M. Oktav
Tütüncülükte Yaz Kurusu	S. Coşkun
Lâdik	Ş. Alışık
Çiçekler, Ağaçlar ve Hayvanlar	F. Aytekin
Yeni Çıkan Kitaplar	**
Maniler	S. Aytekin
İşaretili Paralar	M. Tuksal
Halkevi Dergileri	**

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

SAYI : 27

ŞUBAT

1938

CİLT : III

Kültür Bahisleri : 1

Köylünün kalkınmasına doğru

HULUSİ SÜRMEN

« İlk tahsilin yayılması için sade ve pratik tedbirler almak yolundayız. İlk tahsilde hedefimiz bunun umumî olmasını, bir an evvel tahakkuk ettirmektir. Bu neticeye varmak fasılasız tedbirler almakla ve onun metodik tatbikile mümkün olabilir. Milletnin başlıca bir işi olarak bu mevzuda ısrar etmeyi lüzumlu görüyorum »
ATATÜRK

Her Türkün kalbindeki anıtı tunçtan ve mermerden daha sıcak ve muhteşem olan Büyük (Dâhî) nin son irşat ve işaretleri Türk dünyasına yeni bir ufku açılışını, batmıyacak bir güneşin doğmasını müjdeledi. Büyük Önderin bu büyük müjdesi tarihlere sığmıyan ve mabutlaşan Mehmetçiğin küçük Mehmetçisini, Kurtuluş Savaşında sırtında mermi taşıyan Ayşenin Fatmacı-ğınl kurtarıyor, tahsile nura, okula kavuşturuyor ki bu derin mânayı ve şümullü mefhumu ne öğretmenler peygamberi sayılan Pestalotsinin yetimleri için yükselen eninlerinde ve ne de bü-

yük Fredrik'in emirlerinde bulmak mümkündür.

Asrı yıla sığdıran, kurtardığı ülkenin iyiliği için güç, müşkül, çetin tanımayan ve her başladığını mutlak başaran Büyük Şefin aydınlattığı ve parmak koyduğu yaranın çoğu köyde ve köylerde olduğu için büyük müjdenin bayram yaratan havası en çok on iki milyon dört yüz bin Türkün yaşadığı köyü ve köylüyü dolaştı. Ve (Büyük Baba) nın selâmını götürdü.

Mevzu ve dava (O) nun her başladığı ve başardığı davalar çetin ve önemlidir.

Güzel yurdumuzun nüfusu 17 mil-

yon olduğuna göre bunun en az yüzde 10 hesabıyla ilk tahsil çağındaki sayısı bir milyon yedi yüz bindir ki 1934 - 35 istatistiklerine göre okula devam eden talebenin sayısı 567. 686 dır.

Bu duruma göre bir milyon iki yüz bin kadar ilk tahsil çağındaki çocuk okulsuz, öğretmensiz ve tahsilsiz bir haldedir.

(Milletin başlıca bir işi olarak bu mevzuda ısrar etmeyi lüzumlu görüyoruz.) Vecizesiyle ilham buyurduğu mevzuun temeli budur ki bu öyle sathî bir bakışla sanıldığı gibi bir ve iki taraflı basit işlerden değildir.

Bunun için ilk tahsil durumumuzu ve bilhassa mevzuun temeli olan köy vaziyetimizi kavramak lazımdır.

Bugün şehirlerimizin 1170 ilkokulu vardır ki, bu okullarda 6851 öğretmen ve 254517 talebe vardır.

Buna mukabil on iki buçuk milyona yakın nüfusun yaşadığı 39803 köyümüzden yalnız 4994 köyde okul vardır. Bu okulların 6786 öğretmen ile 13169 talebe bulunmaktadır. Bu vaziyete nazaran 34809 köyümüzde okul ve öğretmen yoktur.

Şehir ve kasabalarımızda tahsil yaşındaki çocukların yüzde 75 şî okullara devam etmekte ve ancak yüzde 25 şî okulsuz kalmaktadır ki, şehir ve kasaba kadrolarına daha 3500 öğretmen ilâve edildiği gün ortada böyle bir mevzu kalmıyacaktır.

Mevzuun esası olan köylerde ise mesele büsbütün başkadır. İlk tahsil yaşındaki çocuklardan yüzde 25 şî okullar devam etmekte ve yüzde 75 şî okul bulamamaktadır.

Memlekette mevcut 39803 köyümüz nüfus durumlarına göre beş sınıfa ayrılmaktadır.

I — 16052 köyümüzün her birinde nüfus 150 den azdır.

II — 16305 köyümüzün her birinde nüfus 151 - 400 arasındadır.

III — 5505 köyümüzün her birinde nüfus 401 - 800 arasındadır.

IV — 1427 köyümüzün her birinde nüfus 801 - 1200 arasındadır.

V — 514 köyümüzün her birinde nüfus 1200 den fazladır.

1935 nüfus sayımı bu hususta daha enteresan tablolar göstermektedir. 1136 köyü olan Ankaranın 39 köyünde nüfus 100 den az, 294 köyünde 100 - 200 arasında, 234 köyünde 200 - 300 arasında, 207 köyünde 300 - 400 arasında, 40 köyünde 400 - 800 arasında ve 53 köyünde de 800 den fazla nüfus vardır.

Bu duruma göre Türkiyede nüfus 150 den az 16052 köy vardır. Bu köylerden her birinde okul açacak kadar paranız ve öğretmenimiz bulunduğunu kabul edelim. O zaman görülecektir ki, bu köylerde ilk tahsil yaşındaki çocukların sayısı 10 - 15 ve açılacak okul üç sınıflı olacağına göre okulun her sınıfında 3 - 5 talebe bulunabilecektir ki, yapılacak masraf ve emek yanında alınacak netice hiç demektir. Ve dünyanın hiçbir yerinde bu çeşit devlet okulları bulunamaz ve gösterilmez.

O halde ne olacaktır? Bu yurttaşlar okulsuz mu kalacaklardır? Hayır, bilâkis kestirme yoldan bu yurttaşların bir an evvel okula, öğretmene kavuşturmak için kıymetli kültür bakanımız Saffet Arıkan Büyük Şeften aldığı direktiflerle sessiz, sadasız hergün bir adım daha atmaktadır

Kervan yolları

Dr. Necmettin Divitcioğlu

«Yarın Turan Benimdir»
ve
«Bir Bayrak Altına» yazarı F. Mengüç'e

Asya'nın belli başlı kervancıları hep Türklerdir. Bunun sebebi, babadan miras kalan bu koca ülkenin kıyısı bucağını gözü kapalı karış karış bilmeleri ve bilhassa bütün oradaki başka millet tüccarlarının bile büyük itimadını kazanmış olmalarıdır.

Anasından babasından işittiği ve ders aldığı « emanete hiyanet olmaz » düsturunu san'atına temel yapan Türk kervancısına, Asya'nın bir ucundan öbür ucuna aylarca götürülmek üzere eşya veren tüccar, kıymetli malını onun « milliyet » sigortasına koymuş olur. Asya'da kervancının Türk olması, malın yolda garantisi demektir.

Korkuuc Tibet'in, vahşi Karakurumun, ıssız Gobi'nin aman vermez eşkiyası Türk kervancısı ile çarpışmağı uğurlu saymadığından ona seslenmez ve dokunmaz. Bu an'ane şüphesiz eskiden beri şöhretle gelen acı denemelerin haydud kafalarında bıraktığı irsî bir intibadır.

San'atının gecesi, gündüzü, yazı, kı-

şı olmıyan cessus Türk kervancısının bu uzun seyahatlerinde sık sık konaklamak için Kervansaraylara da ihtiyacı yoktur. Ve zaten onu bulamaz da.. Bir abası vardır, atar ; nerede olşa yatar... Fakat yalnız aziz dostu ve geçim vasıtası olan devesinin yanında olmak şartı... Canlarını birbirlerine bağlamış olan bu iki vefakâr yol arkadaşı hiç bir zaman birbirinden ayrılmaz.

Devesile âheste revân olarak uzak menizli maksuduna teahhütlü erişen bizim kervancının coğrafya bilgisi Asya erkânıharplerinden hiç aşağı değildir. Irak hedefine saburlu devesinin ağır adımlarile mümkün mertebe çabuk yetişmesi gereken kervancı, bütün umumî yolların kesdirmelerini bilir ve onları tercih eder ki bunlar ekseriya korkunç uçurumlu şâhikalardır.

Türk kervancısı san'atının bu kadar ağır zorlukları içinde kanaatkârlık ve nefis feragati ile çalışır, kazanır ve bu acı didinmesile Ana yurttan bizden seyyar bir mevcudiyet nişanesi gösterir,

Türklüğün kervan yolları batıda E-dirne'den başlayarak Ankara üzerinden geçip Erzurum-Gümrü-Bakû-Aşk'abad Buhârâ - Semerkand - Endican-Kaşgar - Turfan yolile batıda Gobi çölünün ba-şındaki Komul'da son bulur. Bir Türk bu millî yolda yalnız kendi lisanını ko-nuşarak ve hiç yabancılık duymadan kendi milletinin içinden geçer. Bunun boyunca yaşayan 60 milyon insan ; Türkmen, Âzer, Tatar, Başkurt, Kırgız, Özbek, Uygur kabilelerinin hepsi-nin Türk olması hasebile bu yol bir kervancının olduğu kadar bir « nasyo-list » in de yoludur. Bu yolda tüccar eşyası taşındığı gibi « Milliyet » dağar-cığı da taşınır. Evvelkini Türk kervan-cısı, sonrakini Türk milliyetperveri taşır.

Haydut, kelle, kar, tipi, bora nasıl bizim gözü pek kervancının yürümesi-ne engel olamıyorsa ; kapalı ecnebî sı-nırları, sıkı gümrük kontrolleri da de-vesiz Milliyet kervanımızın hedefine ulaşmasına engel olamaz. Bu bir yürü-yen « Ülkü » dürki, önüne geçilemez, durulamaz.

Nasıl bir tüccar kıymetli malını mu-ayyen yere götürmek için büyük iti-matla Türk kervancısına emanet edi-yor ve o emin adam bu vazifeyi ifa ediyorsa ülkücü Türk nasyonalistliği de üzerine aldığı « Milliyet » emanetini öylece hedefine götürmekle mükelleftir.

Türklüğün bir tarafında öbür tara-fına giden bu mubarek kervan yolu, ölmüş mazimizin biricik ihya yolu-dur.

Bir Konuşma

Ö. SITKI ERDİ

Lise Direktörü Ö. Sitki Erdi'nin evimiz salonunda talebe velileri ile yaptığı terbiyevî bir konuşmayı okurlarımıza sunuyoruz.

Çocuklarımızın kıymetli velileri, muhterem Bayanlar, Baylar :

Bugün Lise ailesi burada toplanmış bulunuyoruz. Bu içtimamızı okul bi-nası dahilinde yapmak isterdik. Fakat kalabalık talebemizin kıymetli velilerini istiap edecek müsait salon olmadığı için burada Halkevinde yine kendi evimizde toplandık. Bilirsiniz ki mektebin her şeyde birinci vazifesi eline tevdi edi-len işlenmemiş elemanı mensup olduğu camiada muvaffak olacak bir seviyeye yükseltmektir. Bu da iki yol ile olur. Talim, terbiye..

Lisenin talim ve tedris ciheti prog-ram ve talimat ile tahdit ve tayin edilmiş olduğundan kıymetli mesai arka-daşlarımızın himmet ve gayretile bu ci-het mükemmel bir halde ilerlemektedir. Sene sonunda alacağımız netice ile bü-tün Samsun övünecektir. Öğretmenleri-me olan mutlak güvenime dayanarak bunu iddia ediyorum. Kadromuz ta-

mandır ve en güzide öğretmenlerden mürekkeptir. Çocuklarımızın talim ve tedrisi cihetinden mutlak surette emin olabilirsiniz.

Terbiye cihetine gelince : Buraya geldiğim zaman talebe hakkında çok fena sözlerle karşılaştım. Talebe şöyle fenadır, isyankârdır, serkeştir, terbiye-sizdir. Yurdumuzun her yerinde bu-lundum, memleketin her tarafını bili-rim. Milletimizin yer yer karakter hu-susiyetlerini tanıdım. Binaenaleyh cami-anın umumî evsafından hariç bir hal olmayacağına göre buradaki aykırılıkla-rın ıslah ve izale edilemeyecek mahi-yette olacağına kani değildim. En sı-kıntılı zamanlarda en geri zihniyetli muhitler de bulundum. Makul bir ted-bir ile başarılamıyacak hiçbir iş olma-yacağımı anladım. Bazı meslekî tecrü-belerimi size anlatayım.

Galatasaray lisesinde hocalığım es-nasında bir çocuğa tesadüf ettim. Bu

çocuk zengin, varlıklı bir ailenin evlâdı. Fakat çok şımartılmış ve çok kırılmış. Çocukta izzeti nefis, gurur, haysiyet ve utanma kalmamış, her harekete omuz silkiyor, hiçbir söze aldırıyor. Fakat bu çocuk ateş gibi zeki. Her öğretmen ve idare bu fena talebeden elemen di-yordu, belki de kovacaklardı. Ben işe müdahale ettim. Birgün dersimde talebeye "çocuklar dedim, sizin sınıfta en zeki kimdir. Hepsi birden bizim yaramazı gösterdiler. Tabii dedim o çok zekidir amma kimse onun kıymetini bilmiyor. Herkes ona fena muamele etmiş o da çalışmıyor. Bakınız ben şimdi size bir vazife vereceğim, göreceksiniz ki en iyi Semih yapacaktır. Filhakika Semih vazife kâğıdını yine boş verdi. Fakat ben Semihin ağzından bir vazife yazıp talebelere okudum, bütün çocuklar hayret ettiler, Semih buna inanmadı amma arkadaşlarının takdiri karşısında sesini çıkaramadı. İkinci bir vazifeyi Semih fevkalâde yazmıştı, bu muvaffakiyetinden dolayı Semih çok takdir ettim ve isterse bundan çok daha iyi vazifeler yapabileceğini söyledim. Semih te bir izzeti nefis aksülameli başlamıştı. Diğer öğretmenlere de meseleyi anlattım, onlarda Semih her vesile ile takdir ettiler, en fena çocuk en iyi talebe oldu. Şimdi Semih çoktan mektebini bitirmiş ve bir bankada Muamelât Şefi olmuştur.

Doktor bir hastayı ölümden kurtarır, hayata ve sıhata kavuşturur. İyi bir öğretmen cemiyet için muzır bir eleman olmak meylinde bulunan bir çocuğu alır, tedavi eder ve faydalı bir uzuv yapar. Kanseri bir hasta kendisi-

ni ameliyat ederek kurtaran halâskârını bilir, fakat bizim banka şefi hocasının müthiş mücadelesinden bihaberdir. Öğretmenlik nankör bir meslektir derler, zahiren belki öyle fakat ben hocalığın en büyük faziletini bu bir taraflı fedakârlığında bulurum. Hiçbir mukabele beklemeden bu genç evlâdımızı görmekle en büyük bahtiyarlığı hissediyorum.

Bir vaka daha anlatayım : Okuluma da bir sene müthiş hırsızlık vakaları oluyordu. Bütün aramalarımıza rağmen mütecasiri bulamıyorduk. Nihayet göz-cü hademelerden biri birgün arkadaşlarının paltolarının ceplerini karıştırırken bir çocuğu gördüler. Tenbih etmiştim, hiç belli etmeden gelip bana haber verdiler. Mesele basitti, başkası olsa derhal inzibat meclisine verir, çocuk okuldan kovulur, ve kızcağız mahvolurdu. Ben meseleyi tetkik ettim, bu kız bir posta kâtibî olan eniştesinin yanında kahyor. Eniştesini çağırttım, ve ona dedimki "azizim Hafize kızdan bütün hocaları ve ben çok memnunuz, amma siz buna haftada beş kuruşluk harçlık veriyormuşsunuz, bu azdır. Bu kıza haftada onbeş kuruş veriniz, çok rica ederim. Kâtip memnun oldu ve haftada onbeş kuruş vermeği vadetti. Beri taraftan Hafizeyi çağırdım, kızım dedim öğretmenlerin ve ben senden çok memnunuz, derslerini ve vazifelerini iyi yapıyorsun, amma galiba enişten sana az para veriyor, defterlerini almıyorsun, ben enişten seni methettim, memnun oldu ve sana artık haftada on beş kuruş verecek, bundan başka sana kâğıt ve kalem lâzım olduğu zaman

bizim kâtibî git o sana verecek.

Bundan sonra okulda hırsızlık vakalarının arkası kesildi. Bu Hafize bu sene bir öğretmen okulunu bitirdi ve mükemmel bir öğretmen oldu. Fakat bütün bu maceradan asla haberi yoktur.

Bir iş mukabele ve karşılık beklese o vakit fazilet olmaz. Öğretmenliğin büyüklüğü burada. Çürüğü ve bozuğu herkes kesip atabilir, fakat fenayı iyi etmek, sakatı sağlam yapmak işte öğretmenlik budur.

Ana ve baba da böyle olmalıdır. Çocuk nihayet çocuktur, bizim mantığımız ve bizim telekkilerimize aykırı hareketler yapacaktır, bu gayet tabiidir, çocuğun yanlış bulduğumuz hareketleri üzerine feveran edip bağırıp çağırılmayacağız. Asabiyetle yapılan hareketler çocuğun masum ruhunda büyük aksülameller uyandırır ve fena izler bırakır.

Lisede işe başladığım zaman imtihanlar arası idi. Talebenin heyeti umumiyesile temas etmeden muhitte bir takım garibelerle karşılaştım. Meselâ umumî bahçede mektepli oldukları muhakkak olan bazı yetişkin kızları ve delikanlıları pek lâubaliyane tavırlarla dolaştıklarını ve iğrenç söz ve çirkin bakışlarla etraflarını rahatsız ettiklerini gördüm. Bunlara o zaman Samsunda inkılâp ve asriliğin ne kadar yanlış anlaşıldığını görerek müteessir oldum. Fakat birgün bir okulu ziyaret ettim. Orada bir merâsim vardı, nüessise içindeki süs ve gösteriş mükemmeldi. Fakat orada bir takım genç mektepliler de gördüm. Bunların içinde vücudu tecessüm

etsin diye mahsus örülü yelek giyen, saçları permatatlı, tırnakları manikürlü, kaşları artistler gibi yolunmuş kızlar ve ekzantrik kıyafetli, şakakları favoritli erkek talebeler gördüm. Benimle aynı zamanda orayı ziyaret eden bazı büyük zevatın oradaki süsten dolayı ağızları bir karış açılırken benim yüreğim parçalanıyordu. Kız çocukları ve gençlik nasıl terbiye edilir bilmiyorlardı. Tenkitlerimi hepsine söyledim, hak verdiler. Çocuklarda bu haller bir özenme ve taklit neticesi olur. Okulcu ve terbiyecisi bu gibi ruhî delâletlerle meşgul olacak, gençleri ikaz edecek, onlara doğruyu gösterecek.

Lisede imtihanlar devam ediyordu. Birgün bir öğretmenden bir tezkere aldım. Talebenin biri kırık not aldığı için öğretmenin evine gitmiş ve onu tehdit etmiş. Tecrübesiz bir müdür olsaydı pür hiddet "vay alçak, rezil" diyerek çocuğu çağırır söver, sayar ve nihayet onu inzibata vererek belki de okuldan kovdururdu.

Biz ne yaptık, çocuğu çağırdım, en hassas taraflarını bularak acı lâkırdılar söyledim. Delikanlı karşımda ağladı, yirmi senelik tecrübemle anladım ki çocuk nedamet getirdi, gitti, hocasının elini öptü ve mesele halledildi. O gün bugün bu talebenin bir serkeşliğine tesadüf etmedik.

Bu işler zordur, yorucudur, Talebe nihayet çocuktur, büyük adam dahi olsa fırsat ve imkân verilmediği takdirde hiçbir şey yapamaz. Bütün talebe ve okul hâdiseleri mutlaka bir gaflet neticesinde olur.

Birgün okul bahçesinde bir talebeyi gösterdiler. Bu çocuk çok asabidir dediler, öğretmenlerine karşı gelirmiş, talebeyi dovermiş velhasıl zorbamın biri imiş. Bu çocuğu derhal odama çağır-dım. Görünüşte sessiz bir tip. Filhaki-ka hallerinde bir gayri tabiiyet var. Bazı çocukları önce korkutup sonra taltif et-mek lâzımdır. Buna defaten "Bana bak dedim sen hocalarına karşı geliyormuş-sun, arkadaşlarını dövüyormuşsun,, şunu iyi bil ki benim okulunda kaba-dayılık yaşamaz, eğer böyle bir şeyini duyarsam senin şurada kafanı patlatı-ırım. Aklını başına topla, insan olan büyüklerine saygı sayar ve itaat eder. Bir aksiliğini görmiyeyim, haydi,, Bir hafta sonra bu talebeye "oğlum dedim, sen iyi bir talebesin, Halkevi kütüpha-nesinde bizim bazı çocuklar hızlı konu-şuyorlarmış, sen arasına oraya uğra ve bu arkadaşlarını ikaz et. Hakikaten bu asabî ve serkeş talebe bu şekilde ken-disine bir itimat beslendiğini görünce hareket ve ahlâkım tashih etti.

Şimdi çocuklarımızda ne gibi ku-surlar gördüğümü arzedeceğim :

Talebe okulu sevmiyor : Çocuklar çok hassastırlar, kendilerini sevenleri çabuk anlarlar. Çocuk samimiyetine emin olduğu bir insandan dayak ta ye-se ses çıkarmaz. İşte bu itimat ve sem-pati talebeye hissettirildiği zaman çocuk okulu ve büyüklerini sever. Talebemize okulu sevdirmek için uğraşyoruz. Ta-lebe ile ilk yaptığım musahabede onla-ra Lisenin ne demek olduğunu, Avru-pada Liseli olmanın en büyük bir rütbe olduğunu ve binaenaleyh Liseli olmakla övünebileceklerini ve nur aldıkları bu

müessiseye candan beğlenmelerini tav-siye ettim. Binanın ve muhitin çocuk ruhiyatı üzerinde çok müessir olduğu muhakkaktır.

Okulun her tarafını temizlettik, bo-zuk yerleri, düşük sıvaları hatta duvar-lardaki çivi deliklerini bile kapattık, o-kulu baştan aşağı badana ettik. Sırala-rın üzerleri kurşun kalem lekeleriyle do-lu idi, onları camla kazıttık ve cilâlat-tık. Velhasıl okulun maddiyetini çocuk-lara sevimli bir hale koyduk. Bir mü-sahabemde talebeye kirli duvarları, pis sıvaları onlara lâyük görmediğimi ve bu temiz sıralara yazı yazmamalarını ten-bih ettim. Öğretmen arkadaşlarımla be-raber çocuklarımızda okula karşı sem-pati uyandırmağa çalışıyoruz.

Talebe hocalarını lâzımgeldiği dere-cede sevmiyor : Çocuklar öğretmenleri karşısında çok derbeder ve lâubali ta-vırlar alıyorlar. Kaba, haşin ve sert ko-nuşuyorlar, hatta ricalarını bile emre-der gibi yapıyorlar. Bu yalnız burada değil, harp sonu gençliği her yerde böyle, hodbin, hodgâm ve hırçın. Men-faatına dokunuldu mu derhal feveran e diyor ve bütün içtimâî kayıtlar ve adabı unutuyor. Çocuklarda şöyle bir zihniyet var : Okulda iki hasim mücadele etmek tedir, talebe, öğretmen,, Çocuklar öğ-retmenden numara almak için uğraşı-yor. Bu çok acı bir hal. Bir çokları için belki de mesele basit sayılır. Saygısızlık etti mi ver cezasını. Serkeşlik etti, gön-der inzibat meclisine. İyi amma ferdi ahlâk v. fazilet nerde kaldı. Varım bu genci memleket için fedakârlığa nasıl davet ederiz. Kıymetli öğretmen arka-daşlarımla çocuklarımızda bu yüksek karakteri yaratmağa çalışıyoruz.

Zihni İnkisaf ve merhabelen
Kısım Y A Y L A

ALİ ERTAN

Serttir havasında iklimler bazı ,
Bozkırın ruhudur yaylanın yazı ,
Sağlam kokusunda duydukça hazı ,
İçimde görürüm gezen birini ...

Bulutlar mı içti sonsuz yağmuru ?
Yıldızlar mı çekti kendine doğru ?
Bu esmer toprağın dışı pek kuru ,
İçi saklar bahar mevsimlerini .

Süsler sabahları yağın kırağı ,
Güneş az dokunsa kurur dudağı ,
Dalga dalga kalkar sisten duvağı ,
Kuzular sürüde arar yerini .

Taşır gözlerinde birer define ,
Tunç yüzü toprağın rengi midir ne ?
Alnına iz yapmış geçen her sene ,
Çoban Ferhad gibi sorar Şirini .

Serin rüzgârında açılır hayat ,
Duygular dağlara yükselir kat kat ,
Berrak sularından aldığım o tat ,
Yıkadı içimin bütün kirini ...

Yağmursuz Yaşamak

SEFER AYTEKİN

Yâre selâm götüren güvercinler yerine,
Kızıl şingekleri bayrak yapıp ellerine
Kara kara bulutlar geçsin göklerimizden
Sulu sulu yağmurlar ıslatsın alnımızı.

« Yamursuz yaşamak » bu gelmiyor elimizden.

Yer yer çatladı toprak, doldu binlerce yara,
Hasretiz yağmur kokusu getiren rüzgâra
Kavruluyor ekinler meyvesini vermeden,
Dudaklarımız susuz dönüyor çeşmelerden.

Yağmursuz yaşamayı öğretmedin Tanrı sen.

Güneş engin denizde başı bağız bir ada
Ne bir gök gürültüsü ne bir şimşek havada.
Yıldırımlar ! razıyız size, gökleri sarın
Kahrı çekilmez oldu bulutsuz semaların.
Lânet yerine geçti hepsi de duaların.

Kara kara bulutlar geçsin göklerimizden
Sulu sulu yağmurlar ıslatsın alnımızı.
Yağmursuz yaşamak... bu gelmiyor elimizden
Yağmursuz yaşamayı öğretmedin Tanrı sen.

Zihnî inkişaf ve merhaleleri (1)

RIFAT N. HATTATOĞLU

— Geçen sayıdan devam —

Vücudun aşağı kısım uzuvlarına ait münasıl bir vak'a iradi sevklerle mahrek olan piramidal hareki yolunda böyle bir halini gösteriyor.

Ayak altının gıdıklanmasında vaki olan ayak baş parmakları takallusu piramidal yolda patolojik bir zararı uzvi « Babinski işareti » vücudunu isbat eder. Faraza felde normal bir aksül'amelin bir flexion olduğuna göre, yeni doğmuş çocukta piramidal yol olgunlaşmasındaki kifayetsizliği göstermekle « Babinski işareti » arz ediyor demektir. Bununla beraber yeni doğmuş çocuk « Babinski işareti » ni piramidal yol kifayetsizliği ile göstermektedir. Bu yol olgunlaşınca normal flexion aksül'ameli ilkin sağ tarafta görünür « Tournay » e göre sağda 181 nci solda 192 nci gün.

Böylece çocuğun irsi kurum ve donayımında bulunan, otomatik, refleks ve tabii sevklerle vaki birçok hareketler doğum mihanikince intikal edilen asabî yollar müsait bir tekâmül merhalesine erişmeksizin beliremiyorlar. Bu tezahüratın tehhürü de çocuktaki

(1) Profesör H. Piéron dan.

aktivitenin öğrenme yoluyla vukubulduğunu hiçbir suretle göstermez.

Bu hususta güzel ve açık bir misal olarak çocukta yürüme hareketi olarak alınıp gösterilebilir. Umumiyetle zannedilir ki ; çocuk yürüyebilmek için yürümeği öğrenmelidir. Bu zan yanlıştır. Çünkü yürüme işinin ilige müteallik ve kendi kendine « otomatik » medullaire olan bir olgunluğa bağlı olduğunu biliyoruz. Binaenaleyh çocukta müvazene fonksiyonlarını hazırlayıp mümkün kılan bahsettiğimiz merkez ve yolların tekâmülü tamamlanır tamamlanmaz çocuk birdenbire yürür, tabiatın tamamladığı ve hazırladığı bu hareketin öğretim yolile yapılacak bir tarafı yoktur, bu yoldaki tecrübelerde zararlı bile olduklarına göre çocuğun yürümesi için onun icabeden olgunluğa erişmesini beklemek en iyi yoldur.

Zihnî inkişafı tetkik edilirken onun dimağın organik tekâmülü ile kat'i bir münasebet ve bağlılığı olduğu unutulmamalıdır. Dokuz aylık rüşeymi varlık tahavvülâtından sonra doğuşunda, ço-

cuk dimağı vasatı 350 gramlık bir ağırlıktadır. Doğduktan sonra sür'atlenen tekâmül ile ve altı aylık bir dışarı hayatını müteakıp bu ağırlık yeni doğmuş bir çocuk dimağının 603 gram ile takriben iki mislini bulur, bu ağırlığın 942 gram ile üç mislini idrak için on sekiz ay, 1302 gram ile dört mislini bulmak için de bu zamana ilâveten iki sene beklemek lâzımdır. Dimağın bu tekâmülü takriben yirmi yaşına kadar ve vasatı 1,375 gramla son haddini bulur.

Böylece, zihni inkişaf dimağın organik tekâmül ve tahavvüllerile sıkı bir alâka ile münasebettar olduğuna, organizmin de şümullü bir küll şeklinde görüldüğüne göre, fizik ve dimağı tekâmüller arasında bir mahiyet ve hüviyet idendité birliği varit olup olmayacağı şüphesi ile bunlardan birinin arzettiği boy, sıkket ilh... gibi emare ve delillerden bizzat ikinci hususu anlayıp takip edebilmek

imkânının hasıl olup olamayacağı suali hatıra gelir. Hakikat halde ise umumî seviye üzerinde vakı müşahadelerde, fizik tekâmül ile zihni inkişaf arasında başlıca uygunsuzluklar müşahade olunuyor.

Bu ciheti müsbet misallerden olmak üzere Abernethy (Journal of educational psychologie) nin 1925 İkinciteşrin nüsahsında çıkardığı bir etüdile, fizik bakımdan geri 19 çocuktan yalnız üç çocuğun fizikçe geri, onbeş tanesinin normal, birisinin de normalden ileri olduğunu; fizik bakımdan vaktinden evvel erkin précoce 19 çocuktan da 11 çocuğun zihnen de erkin précoce, altı çocuğun normal ve ikisinin de geri olduklarını göstermektedir.

Binetnin daha eski müşahadeleri de münasıl neticeler arz etmektedir. Fizik ve zihni bakımlardan müvazi bir nisbet dahilinde irae eden aşağıdaki sayıların ifadesi, mevzuu iyice izah eder.

ZİHNİ İNKİŞAF

	İleri	Normal	Geri
Fizik tekâmül ileri	33 %	46 %	21 %
» » normal	35 %	33 %	32 %
» » geri	22 %	39 %	30 %

Görülüyor ki müşahadelerin beşde birinde bir tarafın erkinliği ile diğer tarafın bilgi arasında mutabakat vardır, başlıca kayda değer mutabakatsızlıklar da, mtabakatlara nazaran daha az vardır. İki tekâmül arasında bir nev'i karabet vardır. Fakat hüviyet ve mahiyet birliği yoktur. Bu karabet te dişlerin sayısı yahut (radyoğrafi bakımından) İskelet kemiklerinin teşekkül halleri

gibi mukayeseleri daima müsbet netice veren işaretler, zihni dereceye nisbetleri ile tesbit edilir. Fakat, bizzat bünyevî tekâmülde bütün organlarla sistemlerin inkişaf ve tahavvülleri de aynı tarz ve ittirat dahilinde tahakkuk etmez; dimağda olduğu gibi, kemik teşekkülâtı, ree cihazı veya tenaili organlar dahi müstakildir;

sonu var

Rene Descartes

MELİHA OKTAV

17 nci yüz yılın bütün bilimleri onun esaslı teorilerinden esinli olmuştur. Müsbet ilimlerin özlüğünü anlamak için Dekartın fikirlerini bilmek lâzımdır. O, hâdiselerin serbestçe incelenmesi yolunu da açmış ve insanlığı orta zaman düşüncesinden kurtarmıştır. Bu itibarla muassı ilim anlayışı Dekarttan başlar denilebilir. Onun en büyük yardımı bu no tadandır.

Vakıa ondan çok evvel dinin tesirinden kurtulan tıbbî tetkik etmek istenilir olmuştu. Leonard de Vinci, Tartaglia, Galle, Copernic, Bacon gibi düşünürler, idemenler olmuş ise de geçmiş ile alâkalarını kesmediklerinden ilmin erkinliğini tam bir açıklıkla görmemişlerdir. İlimde yeni fikirler eski inançlarla yanyana yaşıyordu. Bunun için yüksek bir « ökelik » dâhi kuvvetli bir düşünür lâzımdı ki ilmin geçmiş ile alâkasını tamamen kessin, ilmin gideceği yolu göstereyin. İşte bunu Dekart yaptı. Dekart yeni zaman felsefesinin babası sayılır.

O ilk inkılâbını Usul'da yapıyor. hakikatin miyarı vuzuhdur. İlim ve felsefede dönüm yapan görüşü ile vuzuha dayanan felsefesi ilimler arasında

da dolaştı ve sistemini kuvvetli temeller üzerine kurdu. Böylece ilme dayanan bir felsefe ile hakikat yolunu açan Filozof'u takip edenler pek kolay ilerlediler. Bu idemenin açtığı bu yolun önemini anlamak için, onu bulunduğu muhit içinde tanımak lâzımdır.

DEKARTIN HAVAT ve ŞAHSİYETİ

Dekart 1596 senesinin son günlerinde Tours şehrinin Lahaye kasabasında doğmuştur. Çok zayıf ve cılızdı. Annesi az bir zaman sonra veremden ölmüştür. Kendisini iyi bakan şefkatli bir baba ile süt ninesinin elinde sıhhat kazandı. La Feche kollejinde tahsilini yapmıştı. Burada iskolastik bir terbiye « Eğitim » kaptajıyordu. Daha o zamanın ilim ve felsefesinde eksik noktalar buluyor, hakikate gitme eğilimini kendisinde buluyordu. Hatta o zamanlar usul üzerinde düşündüğünü bazı morflar söylerler.

Okulu bitirdikten sonra seyahate çıkmıştır. Hayatını iki devreye ayırmak mümkündür. Birinci devre seyahati zamanındadır. Dekart bir zaman ordu da bulunmuştur, fakat sonradan ayrılmıştır. Nihayet 25 sene kadar Hollanda da sakin bir hayat geçirmiştir. Dekart

hakikatı bulmak için bu zaman hürriyet ve sükûte kavuşmuştur. Hayatının ikinci devresi burada geçmiştir. Bu zamanda da riyaziye, fizik, kimya, biyoloji ilimleriyle uğraşmıştır. İsveç kraliçesi Christinc'in daveti üzerine İstokholma gitmiştir. Karlar ve buzlar memleketinin sert iklimine dayanamıyarak dört ay sonra 1650 Şubatının 11 nci günü hayata gözlerini kapamıştır.

BİLGİ TEORİSİ :

Dekartın bilgi teorisine ait fikirlerine şu eserlerinde rastlarız. Méditation - Discours - Recherche - Rincipia burada ananeye bağlı kalmayıp yeni temellere dayanan yeni bir bilgi binası kurmamız lâzımdır der.

Kurmuş olduğu usulün birinci prensibi her şeyden şüphe etmektir. İkinci prensibi bu şüphe edilen şeyler arasından açık ve mütehayyiz miyyarlarına uygun gelenleri hakikat ismi altında ayırmak üçüncü prensibi hakikat araştırma yolunda Subjectif olmaktan tamamen kurtularak bu hakikatı ke. di haricimizde olduğu gibi okumaktır.

İşte Dekart felsefesinde şumullü bir Skeptisizmden başlayarak en sarsılmaz mutlak fikirlere vasıl oluyor. Dekart her şeyden şüphe ediyor, hatta kendi varlığından bile şüphe ediyor. Bütün bu şüphe âlemi içinde yalnız bir şeyden şüphe etmediğini söylüyor. O da şüphe etmiş olmaktan şüphe

edilmiyeceğidir. Vani düşünceyi mümkün kılan kendi varlığıımızdan şüphe edemeyiz : « Düşünüyorum şu halde varım » bu düstur Dekartın felsefesinde şüphecilikten kurtuluşun ilk dönüm noktasıdır.

İkinci merhale düşüncelerimizde harici âlemde objeleri bulunmayan bir takım fikirler vardır. Bu fikirleri meydana getiren külli bir kudret vardır ki bu da Allah'tır diyerek onun mevcudiyetinde n şüpe etmez. Üçüncü merhale : mademki elvahiyet bütün ahengi ve yüksek hakikatleri kendisinde toplamış olan ve onlardan bazılarını bize telkiye eden bir varlıktır. Şu halde Allah tarafından gelen fikirler ve onun bütün eserlerinin doğruluğundan da şüphe etmiyeceğim diyerek önce kendini sonra Allah ve tabiatı doğru olarak tanıyor.

Dekart fikirlerde ve ilimde inkılâp yapan büyük bir sistem kuran derin görüşlü bir fikir adamıdır. Fikirleri devrinde yaşadıktan sonra tarihe gömülen bir felsefe demektir. Kendinden sonra geien birçok felsefi fikirlerin esasını, ana fikrini hepsini o vermiştir.

Dekart serbest bir surette araştırma usulünü ileri sürmüştür. Düşünürlerin istiklâlini, erkinliğini ilân ediyor. Dekarttan eyvel fikir esareti düşünülürse yapılan devrimin ne kadar büyük olduğu anlaşılır.

TARIM :

Tütüncülükte yaz kurusu ürün nasıl elde edilir.

SAİT COŞKUN

Tam sırasında size en canlı bir noktayı hatırlatıyor ve yürüyeceğiniz yolun çıkar tarafını göstermeyi kendim için bir ödev biliyorum. Bu söyleyeceklerimi dinler ve gösterilen yolda yürürseniz bunun bitimi sizin için kazançlı olacaktır.

Tütün, hele Samsunun belli başlı bir kazanç kaynağıdır. Dış pazarlarda istekle aranan matalarımızdan biridir. Dünyanın hiçbir tarafında lezzeti, kokusu, içimi qu kadar güzel bu kadar tanınmış ayarda yetişen tütüne rastlanmamıştır. Bunun içindir ki ne kadar fazla ürün yetiştirsek mutlak müşteri bulabiliriz. Fakat şu şartla...

Adı ve sanı dünyaya yayılmış olan Samsun tütününü yetiştirebilmek gelişmiş güzel bir ziraat işi değildir. Bir bilgi ve görgü eseri olarak yetiştirilen tütün ancak isteğe uygun bir tütün olabilir. Bundan ötürüdür ki iyi tütün yetiştirebilmekte en önce gözönünde tutacağımız iş yetiştireceğimiz tütünün güzleğe kalmaması, sonbahar yağmurlarından önce toplanması, ve dolayısıyla yaz ku-

rusu ürün elde edilmesidir.

Bunu elde edebilmek için ilk çıkar yol erken fide yetiştirmek işini başara bilmektedir.

Biliyorsunuz ki bundan üç sene önce Halkevinde bir kurs açılmış ve tütüncülerimize erken erken fide yetiştirmek usulleri gösterilmişti. O zaman bu kursa gelenler erken fide yetiştirmek usullerini gözleriyle görmüşler ve o günden sonra aynı yolda yürümenin faydalı olduğunu benimsemişlerdir. Bu faydalı durumun verdiği sevinçle bu gün size erken fide yetiştirmenin neye bağlı olduğunu bir kerre daha kısaca anlatacağım.

Fideyi yetiştirebilmek için fidelik yerinin rüzgârlardan korunmuş bir yerde hazırlanması veyahut fidelik yerinin etrafını kara çalı veya buna benzer bir örtü ile birbuçuk iki metre yüksekliğinde sarmak lâzımdır. Bu şekilde hazırlanan fidelik yerinde toprağı aktarıldıktan sonra andalları kaldırmak gerektir. Nihayet Martın haftasına kadar tohumu ekmek ve Martın onbeşine doğru hava-

lar soğuk gitse bile sulamak işi de ele alınmalıdır. Sulamaya başlayınca andalların yüzünü kurutmamaya çok önem verilmelidir. Sulamada yapılacak ufak bir yanlışlık yeni çatlıyan tohumlardan meydana gelen kökçeğizlerin kurumasıyla fidelerin kaybolmasına meydan verilmiş olur.

Erken fide yetiştirmek için gözönünde tutulacak başka noktalar da şunlardır.

1 — Her sene, hiç olmazsa iki sene bir fidelik yerini değiştirmek gerektir. İşlenmiş bir toprak yorgundur. Bunu dinlendirmek herhalde faydalıdır. Bundan başka her sene önce fide yetiştirdiğiniz toprakta birçok hastalıklar meydana gelmiş olabilir. İşte ertesi sene gene aynı toprakta fideyi yetiştirecek olursanız bu hastalıkların yayılmasına sebep olursunuz.

2 — Tohumu sık atmamak lâzımdır. Çok defa gördüm. Bir metre kare yere 8, 10 ve hatta 15 gram tohum atan tütüncü pek çoktur. Halbuki bir metre kare yere atılacak tohum tutarı iki gramı yani bir dikiş yüksüğü dolusu tohumu geçmemelidir. Fazla tohum atmakla çok fide alacaklarını düşünenler yanılırlar. Fazla tohum atmak faydadan ziyade zarar verir. Bu fazlalık fidelerin dermansız ve cılız büyümesine başlıca sebeptir. Bunun bitimi olarak da mevcut fidelerin dörtte üçü ve belki de daha fazlası zarara uğrar. Bundan başka tütüncünün gözünü yıldırان ve elini büğründe bırakan kök ve fidan çürüklüğü gibi hastalıklar da her sene olduğu gibi baş gösterir. Fazla tohum atmanın zararları muhakkaktır.

3 — Tohum üstüne tohum atmak da zararlıdır. Hele İzmirde bazı tütüncüler çok fide almak kaygusuyla birinci defa tohum ektikten ve bu tohum da toprağın yüzüne vurduktan sonra bu yeşermiş andallar üzerine ikinci, üçüncü ve hatta dördüncü defa daha tohum atarlar. Akla bile uygun gelmiyen bu gidiş sık tohum atmaktan da çok fenadır. Erken fide yetiştirmek isteyenler bu halden kaçınmalıdırlar.

4 — Camlı yastık kullanamayacağımıza göre geç kalacağımızı anlarsanız fideleri kuvvelendirmek yolunda emek harcetmeniz gerektir. Bu işi de başara-bilmek için fideler büyümeğe başladığı ve 4-5 yaprak olduğu bir zamanda hepimizin bildiği Avrupa tozu adıyla anılan (Sülfat damonyak) ilâçlı suyu andallara bolca vermek çok faydalıdır. Bu ilâçlı su fidelerin 20 gün önce yetişmesine çok yardımcıdır. Dikkat ediniz. Bu ilâçlı suyu fidelere vermek usulini de iyi bilmek lâzımdır. Aksi takdirde kaş yapalım derken göz çıkarmış oluruz. Bu usuli de size vaktında anlatacağım.

Peşin söylemekliğim lâzım gelen diğer iki noktaya da dikkat nazarlarınızı çekeceğim.

1 — Fidelik yerinin hazırlanmasının da erken fide yetiştirmek yolunda hayli yardımı vardır. Fidelik yerini isteğe uygun bir şekilde hazırlayabilmek için son baharda yapılan aktarmadan sonra Şubat başlangıcında ikinci bir aktarma yapmak ve tohumu ekmezden bir hafta önce bu aktarmayı tekrarlamak lüzumludur. Son aktarmadan sonra andalları kaldırmak ve üzerlerini de el tırnağı ile düzeltmek işi asıttıda bırakılmamalıdır.

Bu suretle hazırlanan andalarda tohum hem daha çabuk çimlenir ve hem de atılan tohumu kaybetmiş oluruz. Andalları düzeltirken üzerlerine bir parma kalınlığında çürümüş ve yamış koyun gübresi de ekliyebilirsek fidemizin istekten fazla erken meydana geleceğine inanabiliriz.

2 — Tohumu andalların yüzüne aynı ayarda düşürebilmek için orta boyda bir leğen içine bu leğenin dörtte üçü doluncaya kadar elenmiş kül koyarsınız. Onbeş adım boyunda ve birbuçuk adım eninde bir andal için bu külün üzerine en çok on dikiş yüksüğü tohum serpersiniz ve güzelce karıştırırsınız, karıştırdığınız bu küllü tohumu andallara usul-lacık serperseniz tohumun her tarafa aynı ayarda düşmesine yardım etmiş olursunuz. Eğer tohumu serpeceğiniz zaman hava rüzgârlı ise ve tohumu da atmak zarureti varsa bu külle karışmış tohuma elenmiş ve kuru koyun gübresi, bunu bulamadığımız takdirde bir miktar kuru kum eklersiniz. Bunu yapmaktan maksat tohumun kaybolmasını temin etmektir.

İşte fidelik yerini söylediğim tarzda

hazırlar, sulamaya yukarıda anlattığım şekilde devam eder, diğer işleri de anlattığım gibi yaparsanız nihayet tohum ekiminden iki ay sonra fideyi elde edebilmiş olursunuz. Hava durumu ne olursa olsun bu müddet şaşmaz. Yalnız dikkat edeceğimiz diğer bir cihet daha vardır. İlbaharda Samsunda havalar bazen bozuk gider. Çok defa kragı düşer, hele çiğ eksik değildir. Bazı zamanlar da don bile yapar. Yeni yetişecek fidelere bütün bu hava durumundan gelecek zararları önlemek için geceleri andalların üzerlerini hasırla, mümkün olmadığı takdirde eğrelti otuyla, bunu da bulamazsanız karaçalı veya mısır sapıyla örter gündüzleri bu örtüyü alırsınız, Bunu da yapabildikten sonra ne fide yetiştirememek korkusu ve ne de dikim zamanında öteden beriden para karşılığı olarak fide satın almak kaygusu sizi üzer.

Eğer bu yazdıklarımın başka her hangi bir müşkülle karşılaşsanız sizin eviniz demek olan Halkevine geliniz. Sizinle orada daha canlı ve daha etraflı görüşebiliriz. Göreyim sizi. İşiniz kolay gelsin.

L â d i k *

Kopye eden : Ş. ALIŞIK

— Geçen sayıdan devam —

Merzifon kalesi : Danişmendiye hükümeti tarafından yapılmıştır. Yıldırım Bayezit devrinde Osmanlı hükümeti idaresine geçmiştir.

Sivas vilâyeti Amasya sancağına bağlı kerpiçten bir kaledir, içinde asla ev yoktur, mühimat ve levazımı askeriyesini muhafaza için kalenin beçileri vardır. Şehir (Pir Dede Sultan) evkadır, kale hâkimi kızlar ağası olur, 300 akçelik bir kazadır. Kadısına yılda altı kise getirir. Kalesi toprak olduğundan kale kumandanı ve referleri yoktur. Şeyhislâm, Nakibilşeraf, Sipah Kethüdayiri, Yeniçeri Serdarı, Belediye reisi (Muhtesip) ve Naibi vardır. 300 kadar büyük memuriyetler vermiş Kadı-ları, iyi yol gösteren Şeyhleri, Ağaları, eşrafi iyânı, paşalığa lâyıf kethüzayiri vardır.

Murtazi paşayı misafir eden Tabani Yahsi Mehmet paşanın sehdarı Dalaver ağa ismi gibi cömert bir adamdır.

Dilaver ağa on gün paşanın üçyüz kadar iç ağalarile fevkalâde ikram etmekte kusur etmedi. Halkı halim, selim türklendir. Ucuzluk, bolluk bir şehirdir. (Bugün Tavşan deniliyor) Taşan dağı eteğinde dörtbin kadar kiremit ve toprak örtülü evleri 44 mahallesi 74 cami ve mescidi vardır. İki cami ile çarşı içindeki ikinci Sultan Murat camii meşhurlarıdır. Medereselerinden ikinci Sultan Murat mederesesinin odaları çok vaiz çıkaran bir okuma yeridir. İlim hadisi dahi okunur. Hafız yetiştiren iki yeri 70 kadar çocuklar için ilkokul, iki imareti vardır ki gelip geçen ve talebeler parasız yemek yerler. Yedi tane de dervişleri olan tekkesi vardır. Şehire bir saat mesafe (Hazret İkkâşe) tekkesi çok büyüktür. Şehir içinde kadri ve halveti tarikate mensup tekkeler vardır.

Çarşıda berberler yanında eski han kapısının son köşesinde bir pehlivan gürzü aslıdır. Çelebi Sulan Mehmet

*) Evliya Çelebi seyahatnamesinden Samsunu alâkadâr eden yazılardan hulâsa.

binası (Eski Hamamı) herkesce makbul bir hamamdır. Çifte hamam : Yetmiş kurnalı erkek ve kadınların ayrı yerleri olan güzel yapılı, güzel havalı, temiz bir hamamdır. Erkekler kısmında Keçeciler keçelerini hamamın üçtebir kısmında imâl ederler, diğer üçtebirinde de mavi, kırmızı sahtiyan boyayan Debağlar iş görürler. Duvar ve kubbellerinden su damlamıyacak surette yapılmıştır.

Havası güzel olduğundan halkın sıhhati yerindedir. Zenginler Taşan dağında Baylaka çıkar altı ay Türkmen kabileleri içinde tatlı vakit geçirirler. Bu yayla Danişmendiler ve Osmanlılar ile beraber Mahan diyarından gelen Deşan oğullarına verilmiş olup Deşan oğullarından Seydi bey reis ve hâkimleridir. Bu yayladan çıkan sular Merzifonun bağ ve bahçelerini sular. Merzifon ovası ne kadar yağmur yağsa yine sulanmak suretile mahsul verir. Ekin buğday tanesi 15-20 kuruş verip yüz tane olduğu gibi bir kile tohumu seksen kile mahsul verir. Bu yaylayı sulamak için bu suların miyri ağası vardır. Deşan oğullarına da burada hasıl olan mallardan hisse verilir, geliri çok ağalıktır. Bu sulara bakan ağalar olmasa Merzifon halkı bir birini kırarlar. Suyun bir kısmı da Lâdik şehrinin ovasında Kavza (Havza) kadılığı nahiyesine akar. Bir kısım sular da Şimale Osmaniye cihetindeki ovalara akar, bağ ve bostanları sular.

Merzifon arkasını Deşan dağına vermiş bayırda bir kasabadır. Amasya bu şehrin kıblesinde olup onbeş saattir. Lâdik 12 saattir, Osmaniye 16 saattir. Deşan dağının Şimal eteğinde Köprü şehrine bakan Koca kalesi vardır. Buradan 3 günde Samsuna varılır. (Cumhuriyet hükümeti bu mesafeyi o kadar

ufaltmıştır ki üç günlük mesafe üç saat olmuştur) . Merzifon iskelesi Samsundur. Sinoba gidenlerde varsa da asıl iskelesi Samsundur.

Yiyecek içecek vaziyetleri : Antap pekmezi gibi halis pekmezi, lezzetli üzümü olur. Pir Dede tekkesi çevresinde 600 dükkânı vardır. Boyacı dükkânları çoktur. Acem boyasından güzel boya yaparlar. Karadenizin şimal sahilinde Krıma her sene binlerce top pamuklu bez götürüp esir ile değiştirirler. Krımlıların elbise ve feraceleri hep Merzifon bezindedir, pamuk ipliği meşhurdur. Döşeklik, alaca kalemtarı basması, yorgan yüzü, çarşaf ve perdeleri şehrin güzelleri gibi her yerde meşhurdurlar.

Koca kale : Koca kaya denilen dağın üstünde zaptı güç sağlam bir kaledir. Kalenin burç ve bedenleri hep kendisindedir, kaleye çıkacak bir yol ve girilecek de tek bir kapısı vardır, başka yerden girip çıkmak mümkün değildir. Kara Yazıcı oğlu, Sayit Arap, Kalender oğlu denilen Cilahlılar bu kaleyi muhasara etmişlerse de elde edememişlerdir. Bu kale Danişment oğullarından Melik Gazi Rumların elinden zabt etmiş olup sonradan Yıldırım Bayezidin eline geçmiştir. Kalenin ilk yaparı hakkında malûmatı tarihiye yoktur. Köprü kazası nahiyesidir. Kaleden ikiyüz nefes evi, kale kumandanı 150 kadar da nefesi vardır. Bir camii, bir su serinci, zahire ambarları, 7-8 eski topu, yetecek kadar cephanesi vardır. Hamam ve imareti yoktur. Birkaç dükkânı vardır. Cümle halkı ağaçtan boduç yaparlar. Türkçede emzikli su içilen kaplara boduç derler. Tanbura, Çukur, Yonga, Şarkı, Karadüze, Ravza nam sazlar yapılarak satarlar. Ahalisi «Ehli hava, ehli saz, ekserisi Binemaz türklendir»

Çiçekler, Ağaçlar ve Hayvanlar

F. AYTEKİN

Araplar mağlûp olup ta tedricen inhitata yüzttukları yakıt Haçlı savaşları devrinde İtalyan şehirlerinin deniz ticaretleri inkişaf etmeğe başladı. O zaman Venedik ile Cenova doğunun piyasasına hâkim, Adalar ve hatta bunların iktisadı elleri altında zebun idi. Doğu âlemi ile olan münasebetler sayesinde Avrupa, servetinin bir kısmını bu mukaddes ve mübarek Doğu bölgesine borçlu oldu. Hatta Türkler daima ileri doğru olan muzafferane futhatlarına devam ederken ve Akdeniz bir Türk gölü haline geçmiş iken bile bu münasebetler cihan medeniyetini müstefit kılyordu. Zira Türkler Moğollar gibi tahripkâr bir ulus değil idiler. Bil'akis yurtlarının menşesine has olan görülmedik, işitilmedik tabii maddeleri Avrupaya getirdiler.

Bu suretle itiyatların ve ananeleri sahası genişlediği gibi beşeriyetin yeni görgüleri çoğalmıştır. Filhakika Türkler ağaç âşığı bilhassa çiçek meftunu idiler. Türkistanın kısa fakat çok sıcak yazlarında yabis ve hemen gayri muntakati bir tarzda güneşin yakıcı ziyasına maruz steplerini binlerce rengârenk,

azametli çiçekler süsler. Türk bu şirin tabiat levhasını güney batıya doğru olan göçmenliğinde yeni yurdunun bahçesinde de görmek istedi ve istilâ ettiği memleketlerden o zamana kadar görülmemiş enmuzeçleri de topladı. O halde ki İstanbul ve bütün Türkiye yeni ve nefis ziynet nebatatının bir nümüne bahçesi oldu. Viyana ve Venedik gibi başlıca iki yoldan bu çiçekler Avrupaya idhal edildiler. Türk çiçeklerinin en meşhuru ve sonra ifa eylediği rol itibarile şayamı kayd olan «Lâle»dir.

Avrupanın hilâle medyun bulunduğu diğer çiçekler ve soğanlı (Basalı) nebat meyanında bugün pek münteşir bulunan lâtif kokulu (Leylâk) gül gibi zarif çiçeklerle «Hatmi» Bağdat ve Halepten Venediğe ve İtalyaya nakledilen oradan sonra Lâlenin rakibi olarak Felemenk bahçeleri yastıklarında şirin bir mevki tutan Sümbül, tuğsahı Dördüncü Mehmedin uzak Anadolu vilâyetlerinden İstanbula celbettiği ve oradan İtalyaya ve bilâhare Almanya ve Felemenge nakledilen «Şekaik», «Zern», Kadıköy Zambağı bu çiçekler meyanındadır.

Türkler yalnız çiçekleri değil ağaçlar: da cihana yaydılar. Zarif, muhteşem, koyu gölgeli, ilkbahar gelince enevvel yapraklanan «At kestanesi» onaltıncı asır sonlarına doğru İstanbuldan Viyana yolu ile Avrupa bahçelerine nakledildi.

Mahrut şeklinde dik mağrurane duran Ankudu zührevisi Lâle gibi Türk zevkine tetabuk eder. Ağacın şairane adı bir Türk itiyadından gelmiş olsa gerektir. Zira atın öksürüğü ağacın meyvaları ile tedavi olunuyordu. Onaltıncı asrın son yarısında Taflan Trabzondan Viyanaya götürüldü. [Viktor Hen] [Vamberi] [Karl Kannenberg] gibi Filoloğ ve mütefennin zevatin bu hususta yazdıkları eserler tedkik edilecek olursa görülür ki iki hörgüçlü deve, katip, manda Karaman koyunu

gibi ehli hayvanlar ile Üzüm, Koz (Ceviz) Erik, Elma, Ayva ilâh... gibi meyve ağaçları; Soğan, Sarmısak, Zağferan Basalı nebatlar. Kavun, Karpuz gibi nebatat kasaiye hasılı menşeleri Orta ve Garbî Asya ve Anadolu olan hemen bilcümle ehli olan hayvanlar ile zirai nebatlar Türkler vasıtasile ya ilk vatanlarından Anadoluya getirilmişler veya Anadoludan Akdeniz Havzasına ve Avrupaya neşredilmişlerdir.

Akdeniz bölgesinde Asyanın bekçisi olan Türk asırlardanberi Asya ile Avrupa arasında mühim coğrafi bir rükün olmuştur. Bundan başka Türkün tabiatın en şirin en muzeçlerinden bulunan ağaç ile çiçeğe olan meftuniyeti kendisinin tab'an bedii bir zevke malik bulunduğunu göstermeğe kâfidir.

Yeni Çıkan Kitaplar

Kuş Cıvıtları

Bir Selvi Gölgesi

Kanaat Kitapevi şair Yusuf Zızzan'ın iki şiir kitabını neşretti: 1. Kuş Cıvıtları, 2. Bir Selvi Gölgesi.

Bu eserlerden birincisi çocuklar için yazılmış şiirlerdir. İlk ve Ortaokul talebesine yardımcı kitap olarak tavsiye edilebilir. Esasen kitaptaki şiirlerin ekserisi senelerdenberi talebe kitaplarına girmiş, hatta bestelenerek şarkı olarak küçüklere belletilmiş şiirlerdir.

Bir Selvi, Gölgesi şairin yirmi yıldanberi yazdığı bütün eserlerden derlenmiş bir demettir.

Biz bu sayfalara göz gezdirirken Akından Akına, Şairin Duası, Yanardağ, Nikâhta Keramet sanki önünüzde canlanıyor ve yıllarca evvel fısıldadıkları aşk terennümlerini tekrarlıyorlar.

Kitapta birkaç yeni şiir de yok değil: Radyo gibi... Şair bu yeni şiirlerle öbür eskileri bir araya toplamakla ne yapmak istemiş bilmiyoruz; fakat bizim düşündüğümüz şudur ki bizde şiir bir burju gibi muttasıl bir nokta içinde dönmektedir. Öyle ki yirmi yıl evvel yazılanlar yenidir diye tekrar tab olunup satılacak ve yeni yazılanlar da yirmi yıl evvelkileri hatırlatacak kadar,

Akıncı Türkleri

Faruk Nafiz'in Akıncı Türkleri şairin bize telkin ettiği ilk inkisirdir. Biz şimdiye kadar onun her yeni çıkan kitabında yeni bir yükseliş ve ilerleyiş görmeğe alışanlar, Akıncı Türklerinin mini mini manzumeciklerini okurken ümidimizin artık boş olduğunu iztirabla hissediyoruz.

Eğer bu kitapta şöhretli şairin imzasını görmemiş olsaydık belki içindekiler bize daha güzel görünecekti. Fakat Han Duvarlarını dinlediğimiz bir ağızdan meselâ Kara Fatmayı işitmek ne yalan soylemeli ruhumuzu tatmin etmiyor.

Akıncı Türkleri.. Ne güzel isim. Mevzu tam Faruğa göre. Eğer Farukça yazsa idi, Türk Edebiyatı muhakkak bir şaheser kazanacaktı.

Bilmiyoruz; acele yazmağa ve o kadar üstün körü olmağa bir lüzum mu vardı?

Ses

(Yeni kitapçı, sayfa 77, 12 X 18, 30 kuruş, beş hikâye)

Sabahaddin Ali, Değirmen ve Kağından sonra bize yeni bir eser daha ver-

di: Ses.. Bu Ses, muharririn hayal ilhamının sesi değil, sanatının yaşanılan hayattan topladığı tetkik ve müşahadelelerinin realist sesidir.

Sabahaddin Ali hikâyelerinde yarattığı şahısları aramızdan alıyor; onları bizim gibi düşündürüyor, bizim gibi konuşturuyor ve bizim gibi hareket ettiriyor.

Onun hikâyelerini okuduktan sonra dudağımızı büzüp, belki.. diyerek şüphede kalmıyor, sonları orijinal bir surette biten bu hikâyeleri hayatımızdan bir parça imiş gibi zevkle okuyoruz. Gerçe Sabahaddin Ali bazı hikâyelerinde bu vasıflardan ayrılıyor. Fakat her ne olursa olsun halihazırda en kuvvetli hikâyecimiz olarak bilâtereddüt onu gösterebiliriz.

Kitabına ismini verdiği "Ses" hikâyesini ele alarak kısaca hülâsa edelim:

"Kamyonları bozulan muharrir ve arkadaşı makine tamir edilinceye kadar diğer yolcular gibi etrafta geziniyorlar. Vakit gecikmiştir. Bu sırada yol inşaatında çalışan amelelerin bulunduğu yerden duyulan saz sesi ve yanık bir türkü kalbimize dökülüyor:

Döndüm daldan kopan kuru yaprağa
Seher yeli, dağıt beni, kır beni
Götür tozlarımı burdan uzağa
Yarin çıplak ayağına sür beni...

Aldım sazi, çıktım gurbet görmeğe
Dönüp yare geldim, yüzüm sürmeğe
Ne lüzum var, şunu bunu sormağa
Senden ayrı, ne hal oldum, gör beni

Muharrir ve arkadaşı türkü söyliyene doğru yürüyorlar; elinde sazi gözleri dalgın bir delikanlı, ay yükselmektedir. O, tekrar başlıyor:

Ayın şevki vurur sazım üstüne,
Söz söyliyem yoktur sözüm üstüne,
Gel ey hilâl kaşım, dizim üstüne
Ay bir yandan, sen bir yandan, sar beni.

Sekiz yıldır uğramadım yurduma
Dert ortağı aramadım derdime,
Geleksen birgün dönüp ardıma
Kuldan değil, yıldızlardan sor beni.

Delikanlıda fevkelâde bir ses vardır. Mısraları için ruhlarımız, onun temiz ve berrak sesinde duyar gibi oluyor..

Nihayet delikanlı yetiştirilmek için Ankaraya celbediliyor. Ecnebi mütehasıslar karşısında şehirli bir gençle beraber imtihan oluyorlar. Fakat o hürriyetini kaybetmiş şaşkın bir haldedir. Neticede imtihanı kazanamıyor; ve kabahatı kendisinde bularak himayekârlarından üzür dilemek istiyor, ertesi günü de onun, en değerli şeyini, sazını yok bahasına satarak tekrar taş kırmağa gittiğini görüyoruz."

Sabahaddin Ali bu hikâyesinde şiirdeki kudretini de göstererek lirik konuşması ile hikâyesine başka bir güzellik veriyor. Son söz olarak diyeceğim ki: Sabahaddin Ali, gören, duyan ve yaratan bir sanatkâr olduğu gibi, okuyucular üzerinde de tesir icra ederek onları hikâyelerinin seyrine tâbi kılıyor. Genç bir sanatkâr için bu kadarı kâfi değil mi?

En güzel İtalyan hikâyeleri

Evvelce « Tanın » baş makale sütununda neşredildiğini hatırladığım bu hikâyeler Hüseyin Cahit Yalçın'ın güzel tercümelerindedir. Yalnız üstat bu hikâyelere en güzel vasfını vermekle ta o zamandanberi İtalyada güzel hikâye ya-

zılmadığını mı anlatmak istiyor ?
 21 hikâyeden ibaret olan ve 50 kuruşa satılan bu 160 sahifelik kitapta tercümesi yapılan muharrirler hakkında - az da olsa - hiçbir izahat verilmemesini de eser için bir noksan telekki ediyorum.

Yaşanmış Pedagoji

Vazdığı kitaplardan bazılarında 40 - 50 bin satılacak kadar değer kazanan « H. Scharrelmann » in « Yaşanmış Pedagoji » adlı kitabını Hıfızrahman Raşit dilimize çevirmiştir.

Kitap şu mevzuları çerçevesi içine almıştır :

- 1 — İş mektebi nedir?
- 2 — İş mektebinde bir yılbaşı bayramı.
- 3 — Buğday başağı.
- 4 — Akvaryum.
- 5 — İş okulu bir meslek davasıdır.
- 6 — Sistematik tedrisat ve tesadüfi tedrisat.
- 7 — Terbiyevî fırsat tedrisatı.

- 8 — Bös lâfa karşı mücadele.
- 9 — Şanghaya seyahatimiz.
- 10 — Serbes tahririn ileri bir şekillenmesi.
- 11 — İlköğretimde fizik.
- 12 — Makinada fizik öğretimi.
- 13 — Eşkîya edebiyatına karşı.
- 14 — Öğretmeğe ve tekrarlamaya dair.
- 15 — Zahiri ve hakikî yaşanma.

Resimliay tarafından basılan bu değerli kitap 50 kuruştur. Bilhassa öğretmenlere tavsiye olunur.

Ankara Radyosunda Söylediklerim

« Ankara Radyosunda Söylediklerim » adlı bir kitapta « Kâzım Nami Duru » nun 10 konferansa neşredilmiştir. 74 küçük sahife tutan bu 10 konferans birer içtimaî mevzuu incelemektedir.

Ankara Ulus Basımevinde tabolunan kitap 25 kuruştur.

M a n i l e r

Derliyon : SEFER AYTEKİN

Cıyaydı cıyaydı
 Yüreğime acı yaydı
 Ben bu hale gelmezdim
 Yar bana acıyaydı.
 Çemi yar çemi yar
 Nefesin gül kokuyor
 İçerin bahçemi var
 Beni yakıp kül eden
 O güzel perçemin yar.
 Ter oldu ter oldu
 Bu sevgi yeter oldu
 O yarin gül cemali
 Gözümde tüter oldu.
 Baktım yarin bahçesine
 Elinde gül demedi
 Ya ben nasıl güleyim
 Yar bana gü' demedi.
 Sürüne sürüne
 Çünkü çoban değilsin
 Arkandaki sürü ne
 Beni yardan ayıran
 Sürüm sürüm sürüne.

Kıralı kıralı
 Ağzımda diş kalmadı
 Yare badem kıralı
 Ben yarimden vaz geçmem
 Gelse moskof kıralı.
 Neye mi neye mi
 Çarip bülbül yuvada
 Ne suyu var ne yemi
 Ozel bizim görüşmemiz
 Seneden seneye mi ?
 Yare bir yare bir
 Vurma tabip neşteri
 Fitol iki yare bir
 Kaç kurban adağım var
 Kavuşursam yare bir.
 İçerim içerim
 Yar doldursun badeyi
 Zehir bile içerim
 Yüze güler oynarım
 Kan ağlıyor içerim.

İŞARETLİ PARALAR

İngilizceden Tercüme eden : MÜFİT TUKSAL

Blankville şehri ahali o sabah bütün ağaçların, telefon direklerinin, duvarların, mağaza kepenklerinin velhasıl sokakların her yerinde acıip ve muam-mah ilânlar gördüler. Bu ilânlar binlerce olup, sarı kopya kâğıtları üzerine daktilo ile yazılmıştı.

İlânlarda şunlar yazılı idi :

"Bugün, 15 Mart, işaret konmuş üç tane "peni" (1) bu şehirde tedavülde bulunmuş olacak. Her bir peninin üzerinde iyi surette hakkedilmiş bir işaret bulunacak. Bunlardan birinde murabba, ötekinde toparlak ve diğerinde de bir haç olacaktır. Diğer bütün paralar gibi bunlar da elden ele dolaşacak ve bu ilândan yedi gün sonra, 21 Mart da, işaretli penilere sahip olanlardan her biri ikramiyeye alacak.

Verilecek ikramiyeler şunlardır :

- 1 — Peşin olarak 100,000 Dolar.
- 2 — Dünya seyahati için bilet.
- 3 — Ölüm.

"Bu muammanın sırrı paraların üstündeki işaretlerdedir ; murabba, toparlak, haç ... Bunlardan hangisi para ? Hangisi seyyahat ? Hangisi ölümdür ?

(1) Yirmi paralık bakır akçe .

Cevabı belli değildir.

"İlk peniye sahip olan 100,000 dolar derhal gönderilecektir. İkinciye sahip olana, limandan hareket edecek ilk vapurla dünya seyyahati için birinci mevki bir bilet verilecektir. Fakat üçüncü peni sahibine ise - ölüm... Eğer elinize geçen peninin üçüncüsü olmasından korkuyorsanız, derhal başkalarına veriniz ; lâkin bu birinci veya ikincisi olabilir...

"Martın 21 inde elinizde kalan işaretli peniyi "News" gazetesinin baş muharririne götürünüz ; isim ve adresinizi yazdırınız. Kendisi de bu ilânlardan birini okuyuncaya kadar bu işten haberdar değildir. Martın 21 inde üç peniye sahip olanların adını ve ellerindeki paraların ihtiva ettikleri işaretleri gazetesinde ilân etmesini rica ediyoruz. Bunu herhalde yapacaktır...

"Sahte işaret koymaya kalkışmayınız ; zira işaretli penilerin hangi tarihleri taşıdığı son gün baş muharrir Haverty ye bildirilecektir."

Öğleye kadar şehirde herkes ilânları okumuş bulunuyordu. Şehirde bir he-

yecan hüküm sürmeye başlamıştı. Veznedarlar kasalarda i paraları araştırmaya başladılar. Bütün eller ceplere ve cüzdanlara giriyordu. Dükkânlar ve bankalar gümüş paralarını bakır paralarla değiştirmek isteyenlerle dolup boşalıyordu.

Bütün nazarlar Jeff Haverty ye çevrilmişti. Gazetesinin akşam nüshasını kendisinin bu işle hiçbir alâkası olmadığını bildiren başmakale ile çıkarmıya mecbur kaldı. O sabah kendisine, diğer mektuplarıyla birlikte, bir de mektup gelmişti - bu imzasız, diğer ilânlar gibi sarı kâğıt üzerine daktilo ile yazılmış bir ihtardı.

Söyle diyordu :

"Toparlak - 1920

"Murabba - 1909

"Haç - 1928

Lütfen bu tarihleri Martın 21 inden evvel kimseye ifşa etmeyiniz."

Haverty bu isteği yerine getirip neticeyi beklemekten başka ne yapabiliyordu ki?..

İlk peni küçük bir çocuk tarafından sokakta bulunmuştu ; o da babasına vermişti. Lâkin babası haç işaretini görür görmez vakit kaybetmeden berberine sürmüş, berber ise haç işaretinden bihaber diğer bozuk paralarla beraber müşterilerinin birine verdi.

Paranın haç işaretli olduğunu gören adam evde bunu karısına vererek icabına bakmasını istemişti. Kadın parayı bakkala sürmeden evvel kocasına "ilânlardaki ölüm tehdidi beni korkutuyor... ve muhakkak ki bu da ölümü işaret ediyor. Öyle ya haç neyi ifade eder ki?..

Haç mezarların üstünde olur - bunu anlamıyacak ne var?" diyordu.

Bu gibi daha birçok lâflar kulaktan kulağa giderek haç işaretli peninin durmadan el değiştirmesine sebebiyet verdi.

Diğer iki peni ancak akşama doğru ortaya çıkmıştı. Birinin üstünde çok iyi hakkedilmiş bir toparlak ve diğerinde de murabba bulunuyordu.

Murabba işaretlisi "Busy Bee Café" isimli gazonun sahibi tarafından kasanın içinde bulunmuştu. Biraz şaşkın ve korku ile paranın kasaya nasıl girdiğini nüshünüyordu. Çünkü birgün evvel kasadaki mevcut bozuk paraların herksini aldığına o kadar emindi ki... Lâkin akşam üstü kasaya para koyarken karşısına murabba işaretli peni çıkıvermişti.

Paraya uzun zaman dikkatle baktıktan sonra, müşterilerinden ihtiyarca bir işçi kadını verdi. Kadın giderken gazon sahibi şunları mırıldanıyordu : "Bana öyle şeylerin lüzumu yok. İyi kötü bir gazon var, geçinip gidiyoruz. 100,000 dolar kazanacağım diye bir de kendimi belâya mı sokacağım. Yok, yok, Allah göstermesin..."

İşçi kadın yolda paraya bakıyordu. İşareti görünce kedi gibi bir ses çıkardı ve derhal parayı çukura fırlatıverdi. "Aman... böyle şeyleri cebime bile koymam" diyordu. Lâkin zavallı kadıncağız o gece bütün uykusunda hep seyahatle vakit geçirdi.

Ertesi sabah murabba işaretli parayı zencinin biri bulmuştu. Parayı bütün gün elde edebileceği seyahat biletini düşünerek cebinde sakladı. Aklına "Harlem" şehrine gitmek geldikçe parayı uzun zaman seyrediyor ve kendin-

den ayırmak istemiyordu. Nihayet bir yandan da içini kemiren ölüm korkusuna dayanamadı ve murabba işaretli peniden ayrıldı. Böylece para da diğer ellere geçti.

Daire işaretli peni ilkönce "Famer's Trust" kumpanyasının tellallarından birinde bulunmuştu. Kendisine bu paranın nasıl geldiğini soranlara : "Akşama kadar elimize geçen paraların çoğunda bu nevi işaretler vardır. Bilhassa buna dikkat etmemiştim ; belki de birkaç gündür buradaydı, farkında değilim" demişti.

Parayı cebine iyice yerleştirdikten sonra kendisine hayretle bakanlara al-dırmadan işine koyuldu. Ertesi gün aklına gelip te cebine baktığı vakit peniyi dalgınlıkla başkasına vermiş olduğunu gördü ve cidden müteessir oldu. "İyi de olsun kötü de olsun muhakkak onu saklamak istiyordum" diye dert yanıyordu.

Peni, bir manavın eline geçmiş bulunuyordu. Parayı iki parmağı ile tutup karşıdan seyrederek, "Ööreyim seni, belki bana sen tâli getirirsin" diyordu. Evde karısına gösterdiği vakit az kalsın kafasına bir tabak yiyecekti. Kadın "Sana şunu at diyorum, Başımıza belâ getireceksin" diye bağııyordu. Nihayet parayı kocasından aldığı gibi açık duran pencereden aşağı fırlattı.

O anda sokaktan geçmekte olan bir dilenci çocuğu parayı kaptığı gibi yiyecek almak için bakkala koştu. Böylece daire işaretli peni de diğerleri gibi muhtelif ellere geçti.

İşte bu şekilde paralar el değiştirdikçe her kafadan bir ses çıkıyor, önü-

ne gelen yeni bir şey uyduruyordu.

Bazıları : "Yahu sakla..." Düşün bir kere, belki dünya seyahatini kazanırsın. Paris.. Çin.. Londra... Ah.. Keşke bana gelseydi." Bazıları da : "Ver başkasına gitsin canım, işin mi yok senin. Ya bu üçüncü peni ise, bilinmez ki. Olur ya belki de işaretler herkesin bildiği manaları ifade etmiyor... Herhalde murabba işaretlisi ölümdür bence. Her halde ben olsaydım başkasına verirdim." Gene birçokları da : "Şakin başkasına vereyim dema ha... Çocuk musun canım. Düşün bir kere, tam 100,000 dolar kazanabilirsin. Yüz bin dolar... Dile kolay bu, böyle bir zamanda 100,000 dolar.. İnsan milyoner olur bununla." diyorlardı.

Üç işaret hakkında herkes bir türlü söylüyordu. Kimse başkasının söylediğini kabul etmiyor, kendisini haklı görüyordu.

Kimi : "Mesele yüzümde burnum gibi aşikâr. Daire dünyayı temsil eder, bu da seyahati. Anlıyor musun?"

Diğeri : "Yok canım, daire parayı ifade eder. Öyle ya paramın şekli toparlak değil midir?"

"Peki, ya murabba işaretine ne dersin - ?

"Ne diyeceğim, mezar... Kefen için murabba bir delik, anladım mı ölüm. Bu çok basit. Şu daire işaretliye sahip olmayı ne kadar arzu ederdim tarif edemem."

Bir başkası : "Sen aptal mısın ne? Haç işareti ölümü temsil eder. Herkes de öyle söylüyor. Bana inan, eline haç işaretli peni geçen herkes derhal bundan kurtulmak için başkasına veriyor.

Belki bu bir sürpriz veya alay da olabilir... tehlike falan yok canım, lâf bunlar... lâkin şu muhakkak ki ben kendi şahsıma Martın 21 inde şu haç işaretli peniye sahip olmak istemem, işte bu kadar." Açık gözlük yapmak isteyen biri de : "Canım onun kolayı var. Ben olsam elimdeki işaretli peniyi - amma hangi işaret olursa olsun - saklarım. Diğer iki tanesi ikramiyelerini alırlar. Baktım ki benimki ölüm gösteriyor, hemen atarım gider."

Buna cevap olarak başkası da şunları söylüyordu : "Lâkin şu muhakkak ki üç peni de gelmeyince o adam da her kim ise ikramiyeleri vermez. Hem sonra başka bir şey de var. Belki bu iş Martın 21 inden sonra muteber olmaz, sendeki para da 100,000 dolarlık ikramiye, veya seyyahat olabilir, böylece bu iki fırsattan birini kaçırmış olursun."

Bazı kimseler de şöyle düşünüyorlardı : "Biliyor musun bu iş oldukça kurnazca tertip edilmiş. Bunu tertip eden herhalde insanların haleti ruhiyelerini çok iyi bilen biri. Ben de Havertynin yazısına iştirak ediyorum. Bu alelade bir "psikoloji" tecrübesi. Bu adam her kim ise seyyahat için arzunun, para için tamahın elüm korkusundan kuvvetli olup olmadığını anlamak istiyor."

"Acaba hakikaten vadettiklerini vereceğini tahmin ediyor musun?"

"Bu, işin sonuna bağlı artık ; beklemekten başka birşey yapılamaz."

* * *

Altıncı gün Blankville şehri en heyecanlı anlarını yaşıyordu. Herkes işini gücünü unutmuş sabırsızlıkla neticeyi

bekliyordu. Ertesi sabah muamma belli olacaktı artık.

Murabba işaretli peninin bir bakkal çırağında olduğu anlaşıldı. O da peninin kendisinde bulunmasından gururlanarak, isterse bu işaretli ölüm de olsa, birşeyden korkmadığını herkese ilân ediyordu. Öülerek, şakalar yaparak her istiyene murabba işaretli parayı gösteriyordu. Fakat son günün sabahında sinirlerine hâkim olamadı. Sokakta iki dükkân arasında her zamanki yerinde oturan ihtiyar kör dilenci kadının yanına giderek yavaşça parayı kutusuna atıverdi.

İşine gittiği vakit sanki hiçbirşeyden haberi yokmuş gibi arkadaşlarından birine dert yanıyordu. "Daha bu sabah c bimde idi. Herhalde düşürmüşüm. Hem bak cebimde delikmiş, görüyor musun? Muhakkak buradan düşmüş olacak." diye mertliğini muhafazaya çalışıyordu.

Daire işaretlerinin de kimde olduğu biliniyordu. Meyhanelerin biriude tezgâhtarlık yapan daima neş,eli, şakacı ve iyi kalpli bir genç idi. Parayı tezgâhın çekmecesinde bulmuş daire işaretini görür görmez talihini denemek için hemen saklamıştı.

Halk birbirine : "Biliyor musun daire işaretli Skinner de imiş. İnşallah şu seyyahat bileti ona çıkar. Öyle ya hayattan zevk almasını bilen bir delikanlıdır o." diyordu.

Nihayet haç işaretliye sahip olan da anlaşıldı. Onu tanyanlar kendisine acıyarak : "Zavallı Corlton" "Ölüm kendisine Allahtan gelmiş gibi olmayacak. Daha evvel nasıl olupta intihar etmedi-

ğine şaşıyorum ; herhalde kendine hâkim değil de ondandır." diye birbirlerine mırıldanıyorlardı.

Haç işaretli peniye sahip olan adam ise kendisi ile gelip konuşanlara acı acı gülerek : "Ne yapalım başa gelen çekilir ; inşallah bunun herkesin dediği şekilde olacağını ümid ederim." demekten kendini alamıyordu.

Nihayet beklenen son dakika geldi. Ahali, üç peniye sahip şahısların gelip Haverty ye isim ve adreslerini vermek üzere gazete idarehanesine gittiklerini görmek için binanın önüne dolmuştu. Herkesin görebilmesi için başmuharrir kapının önüne çıkarak gelenleri orada karşı gelenleri orada karşılamayı münasip gördü.

Gazetenin akşam nüshası işaretli penilere sahip üç kişinin isim, adres ve fotoğrafları ile çıkmıştı. Her resmin altında ait olduğu işaret te vardı. Bankville ahalişi günlerden beri beklediği bu havadisi heyecanla okumuşlardı.

..*
22 Mart sabahı, ihtiyar kör dilenci kadın her zamanki yerinde oturuyordu. Birgün evvelki hâdiseden benzi biraz daha solmuştu. Çünkü birgün evvel bir kaç kişi gelip kendisini oturduğu köşeden kaldırarak zorla halkın önüne biriktiği gazete idarehanesine götürmüşlerdi. Orada bir adam kendisine birçok sualer sormuştu, Bundan fena halde ürken kadıncağız ağlıyarak : "Beni rahat bırakınız benden ne istiyorsunuz? Ben yalnız beni besleyecek kadar ekmekten başka birşey istediğim yok. Niçin beni buraya getirdiniz? Bırakın beni, gene köşeme gideyim. Söylediklerinizden birşey anlayamıyorum, bütün bunlardan bana ne" diye yalvarmıştı. Orada kendisine

işaretli paralar, hakkında malûmat vermişler ve bunlardan murabba işaretlisinin kutusunda bulunduğunu anlatarak, ona seyyahatten, büyük bir paradan hatıta ölüm korkusundan bile bahsetmişlerdi. O bunlardan birşey anlamamış, yalnız kendisini serbest bıraktıkları vakit geniş bir nefes alarak köşesine çekilmişti.

Oturduğu yerde bir gün, evvel geçen şeyleri düşünürken kucağına bir kâğıt düştü. Eline alıp yokladığı vakit bunun bir zarf olduğunu hemen anlayıverdi. O sıralarda yoldan geçen birini çağırarak zarfı uzattı ve okuması için yalvardı.

Zarfı açan adam şaşırap kalmıştı. Kadına dönerek : "Bu bir pusula.- daktilo ile yazılmış... üstünde imza yok. Yalnız diyor ki - olur iş değil yahu - yalnız şunlar yazıyor : "Dünyanın dört bucağı da tamamile ayndır." ve... hey... şuna... bak... o affedersiniz sizin şey... olduğunuzu unuttum da. Bu dünya seyahati için bir vapur bileti. Evet, zannedirim işaretli paralardan biri de sizde idi, öyle değil mi?"

"Çok iyi, çok iyi. İşte biletiniz." İhtiyar kadın hiç telâş göstermeden sadece başını sallıyarak : "Evet, murabba işaretlisi bende imiş, Paraya sahip olmak isterdim, yahut ta ötekine ..... ki bir daha dilenmiyeyim."

"İşte biletiniz" diye yabancı adam dilenciye zarfı beraber bileti de uzattı.

Lâkin kadın bunu almak için hareket yapmayınca sordu, "Yoksa istemiyor musun?" Kadın : "Hayır" dedi ve bir hamlede bileti kaparak birkaç parçaya ayırdı ve hazin bir şekilde : "Bunun bana ne faydası olabilir ki." diye içini çekti.

Hemen hemen aynı saatte Kenneth Carlton da postacıdan oldukça büyükçe bir mektup almış bulunuyordu. Zarfın üstündeki damganın şehir postahanesine ait olduğunu görünce biraz benzi uçtu. Yanında duran arkadaşı Evans ondan daha fazla sararmıştı.

"Çabuk aç şunu, çabuk" diye arkadaşını zorluyordu. "Oku bakalım - yahut, açma, açma Carlton. Biraz sinirliyim."

Carlton âni bir hareketle elinde tuttuğu zarfı çabucak açiverdi, Zarfın içindeki kâğıtları masanın üstüne dökmeye başladı. Aynı zamanda da gözleri sevinç yaşları ile parlamış durmadan gü-lüyordu. Zavallı arkadaşı ise gördüğü manzaradan ne yapacağını şaşırmış, aptal aptal onu seyrediyordu. Ömründe bu büyüklükteki bankonotları ilk defa görüyordu. Telâşla bağırarak : "Demek para imiş ha... para. Ken.. İnanamıyorum gözlerime." Ken Carlton paraların arasından çıkan sarı renkteki pusulayı okumakla meşguldü. Yazıyı arkadaşına yüksek sesle okudu. "Servet insanın taşıyabileceği en büyük salıptır." Arkadaşı : "Yok canım, olur şey değil,... servet ha? Demek ki haç servet, işaret ediyormuş? Bir türlü anlamadım." di-yordu.

Carltonun gülmesi durmuş, müteessirane şunları mırıldanıyordu : "Çok zeki adammış - bunu kim yaptıysa. Çok iyi istihza etmesini biliyor. Herkesin dediği gibi servet bir nimet değil bilâkis insanlara bir yükür. Yazdığı şey pek doğru. Yalnız birşey merak ediyorum ;

bu adam yaptığı işin feci tarafına acaba hakikaten vakıf mı? Yüzbin dola - kanserli bir adama. İşte qöyle Evans, bu parayı şarfedebilmek için şurada bir ay, belki de daha az, ömrüm kaldı - azap içinde geçireceğim bir ay daha ..."

Çılgınca gülmeye başlamıştı gene ; öyle ki arkadaşı işitmek için kulaklarını tıkamak mecburiyetinde kalmıştı.

İşin en esrarengiz tarafı Bud Skinner'in ölümü idi. Şehrin kaynaştığı o gün, dükkâna geldiği vakit kendisine yazılmış bir paket bulmuştu. Etrafında en az iki düzüne arkadaşı toplanmıştı. İhtiyakla paketin üstündeki kahve renkli kâğıtları yırttı. Paketin içinden tuhaf şekild işlenmiş iki kutu çıktı. Titreyen parmaklarıyla kutunun sürgüsünü itip, kapağını açtı. İki saniye içinde yüzü tuhaf bir şekil almıştı. Hiç lâf söylemeden kapıyı kapatıp, dükkânın mahzenine indi.

Polisin yaptığı bütün tahkikat netice vermedi. Yalnız Skinner'in "crotalin" (Yılan zehiri) ile zehirlendiği banlaşılmıştı. Buna sebep te gümüş kutuyu açmak için sürmeyi çekerken parmağına batan zehirli iğne olduğu meydana çıktı. Ölüm hakkında bilinen şey bir bu, bir de kutunun içinden çıkan sarı kâğıttaki şu satırlar idi : "Hayat başladığı yerde biter - başka yerde değil."

Aynı zamanda, herhalde birleşik devletlerde el'an tedavülde bulunan, işaretli üç peninin esrarengiz mahiyetleri hakkında da birşey öğrenmek kabil olmadı.

Halkevi Dergileri

Bozok (Yozgat)

Yozgat Halkevi tarafından çıkarılmasına başlanan Bozok'un ilk sayısını sevinçle aldık. Muhitine ait güzel resimler ve canlı mevzuları ihtiva eden yeni arkadaşımızı candan kutlular yüce başarılar dileriz.

Derme (Malatya)

Dermenin 6 sayılı İkinciteşrin sayısını okuduk. Kendi muhitini ilgilendiren mevzuları mahdut sayfaları içinde toplamağa çalışmış. En fazla (Meyvecilik bahisleri) gözümüzü çekti, yalnız bu yazının biraz daha uzunca konması imkânı bulunabilse.

Gediz (Manisa)

Gediz Şubat sayısı intişar etmiştir. İçinde güzel yazılar ve şiirler vardır.

Görüşler (Adana)

Bazı dergilerde ki şiir buhranına mukabil Görüşler'in İkinci kânun nushasında 7 şiir çıkmıştır. Görüşler in 7 nci sayısı birçok kıymetli yazılarile beraber bir şiir demetidir.

İçel (Mersin)

İçel'in ikinci sayısını çok resimler ve özlü yazılarla çıktığını gördük. Bu sayıda ilâve olarak bir de Mersin Halkevi'nin altı aylık çalışma raporu vardır.

Yeni doğan arkadaşımıza yüce ba-

şarılar dileriz.

İnan (Trabzon)

İnan'ın 7 sayılı İkinciteşrin sayısını gördük. Kıymetli Edip Rifat Necdet Evirmenin büyük bir selâhiyetketüd ettiği kültür bahislerini istifade ederek okuduk. İnan'ın her sayısı bir yenilik taşıyor ve gittikçe güzelleşiyor.

Konya (Konya)

Konyanın Eylülde çıkan 13 ncü sayısını elimize geldi. Timura, Karamanlılara, Selçuk Tarihine, Hitit Medeniyetine ve e ki tekkelerle Silleli Süruriye ait kıymetli tetkik yazılarını ihtiva etmektedir.

Taşan (Merzifon)

Taşan'ın 1 Şubat 1938 sayısı çıkmıştır. İçindeki özlü yazılarla Merzifon gençliğinin sesini duyurmaktadır.

Taşpınar (Afyon)

İkinci kânunda çıkan 63 üncü sayılı Taşpınarı okuduk. Kıymetli şiir ve yazıları ile Afyon gençliğinin iyi bir neşir vasıtası olduğunu göstermektedir.

Ün (Isparta)

1937 nin son sayısı çıkmıştır. Bilhas sa Isparta Coğrafyası, Geçmiş günlerde Ispartada düğün 16 ncı asırda Isparta'nın idari vaziyetine toplu bir bakış, Ispartada Hristiyan türklere dair yazıları istifade ile okunmaktadır.

Halkevleri Dergileri

<u>Halkevinin adı :</u>	<u>Derginin adı :</u>	<u>Kaç günde bir çıktığı :</u>
Ankara	Ülkü	Aylık
Afyon	Taşınar	"
Adana	Görüşler	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çoruh	"
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Yozgat	Bozok	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Elazığ	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	"
İsparta	Ün	"
İçel	İçel	"
İzmir	Fikirler	On beş günde bir
Konya	Konya	Aylık
Manisa	Gediz	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Sinop	Dranaz	"

Sahibi ve Yayın Direktörü : Mümtaz Arkayın
Basıldığı yer : Güneş Basımevi — Samsun